Острогляд О.В.,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри права та публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»

«ТАНГО» КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

В танцях (зокрема, танго та ін.) є рух, який включає поворот на 180 градусів і зміну напрямку руху на протилежний. Це півот-поворот (Pivot Turn) або крок-поворот (Step Turn).

Здавалося б до чого тут кримінально-правова політика в сфері протидії корупції? Проте відчуття, що саме тут і відбуваються такі «танці». Реагуючи на запит суспільства щодо нетерпимості корупції, особливо на верхніх щаблях влади, законодавець посилює відповідальність, а потім реагуючи на реалії українського життя надає можливості для корупціонерів не отримувати «реального» покарання (точніше реального його відбування. Окремі аспекти тут [1]).

Для того, щоб ілюструвати сказане, варто подати хронологічний огляд змін до ст.ст. 75 та 368 КК України за весь час існування діючого Кодексу. Положення, які прямо не стосуються протидії корупції зазначатися не будуть.

На початку огляду варто надати визначення кримінально-правової політики. Оскільки саме формування кримінального законодавства є одним з аспектів її реалізації. Відповідно, «Кримінально-правова політика – системоутворюючий елемент державної політики у сфері протидії злочинності, яка розробляє стратегію і тактику протидії злочинності кримінально-правовими засобами» [3, с. 98].

Для зручності всі внесені зміни до цих статей подаються в хронологічному порядку з зазначенням дати та номеру закону, яким вони вносилися.

Дата та № Закону	ст. 75 КК України (повний текст, або суть змін)	ст. 368 КК України (повний текст, або суть змін)
5.04.2001 № 2341-III	Стаття містить 3 частини, загальний порядок звільнення від покарання з верхньою межею 5 років позбавлення волі, про корупційні діяння мова не йде	Назва «Одержання хабара». Складається з 4 частин, а також примітки також з 4. В сучасному розумінні: ч.1 ст. 368 – кримінальний проступок, ч.2 – нетяжкий злочин (макс. 5 р.п.в.), ч. 3 – тяжкий злочин (макс. 10 р.п.в.), ч. 4 – особливо тяжкий злочин (макс. 12 р.п.в.).
13.04.2012 р. № 4652-VI	Вводиться звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання вини (макс. 5 р.п.в.)	
18.04.2013 р. № 221-VII		Півот-поворот (Pivot Turn) або крок-поворот (Step Turn): ст. 368 КК України викладено в редакції з назвою: «Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою». В сучасному розумінні: ч.1 ст. 368 – кримінальний проступок, ч.2 – нетяжкий злочин (макс. 4 р.п.в.), ч. 3 – тяжкий злочин (макс. 6 р.п.в.), ч. 4 –тяжкий злочин (макс. 10 р.п.в.). Зі зміною назви відбулося значне зменшення розмірів покарань.
18.04.2013 р. № 222-VII		5) у статті 368: абзац другий частин другої та третьої доповнити словами «та зі спеціальною конфіскацією»;

		в абзаці другому частин четвертої та п'ятої слова «трьох років та з конфіскацією майна» замінити словами «трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна»;
13.05.2014 р. № 1261-VII		ст. 368 КК України викладено в новій редакції. В сучасному розумінні: ч.1 ст. 368 – нетяжкий злочин (макс. 4 р.п.в.), ч.2 – тяжкий злочин (макс. 6 р.п.в.), ч. 3 – тяжкий злочин (макс. 10 р.п.в.), ч. 4 –особливо тяжкий злочин (макс. 12 р.п.в.).
14.10.2014 р. № 1698-VII	г) частину першу статті 75 після слова «суд» доповнити словами **«крім випадків засудження за корупційний злочин».** Тобто встановлюється чітка законодавча заборона	пункт 2 примітки до статті 368 замінено двома пунктами (https://ips.ligazakon.net/document/view/t141698?an=343&ed=2014_10_14)
10.11.2015 р. № 770-VII		14) в абзаці другому частин першої та другої статей 364, 3641, абзаці другому частин першої - третьої статті 3652, абзаці другому частин першої - четвертої статті 368 слова «та зі спеціальною конфіскацією» виключити;
10.12.2015 р. № 889-VIII		Зміни до примітки технічного характеру в більшості
22.11.2018 р. N 2617-VIII	Технічні зміни: 63) у частинах першій та третій статті 75 слова «корупційний злочин», «злочину» замінити відповідно словами «корупційне кримінальне правопорушення», «кримінального правопорушення»;	217) в абзаці другому частини першої статті 368 слова «до тисячі п'ятисот» замінити словами «до чотирьох тисяч»;
29.06.2021 р. № 1576-IX,	в) частину першу статті 69 та частину першу статті 75 після слів «за корупційне кримінальне правопорушення» доповнити словами «кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією»	
17.11.2021 р. № 1888-IX		Нова редакція підпункту 1 пункту 3 примітки до статті 368
23.08.2023 р. № 3342-IX		124) в абзаці другому частини першої статті 368 слова «арештом на строк від трьох до шести місяців» замінити словами «пробаційним наглядом на строк до трьох років»;
29.10.2024 р. № 4033-IX)	Півот-поворот (Pivot Turn) або крок-поворот (Step Turn): у статті 75: частину першу доповнити абзацом другим такого змісту: «Обмеження щодо застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням, передбачені абзацом першим цієї частини, не застосовуються, якщо суд приймає рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження угоди про визнання винуватості у кримінальних прова-	

	дженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією»; у частині другій: …доповнити абзацом другим такого змісту: «У кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, суд приймає рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження угоди про визнання винуватості, якщо сторонами угоди узгоджено звільнення від відбування покарання у виді позбавлення волі на строк не більше восьми років або іншого більш м'якого покарання, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням». Тобто в цих випадках звільнення від покарання вже можливе	
Тепер (станом на 2026 р.)	ст. 75 КК України містить 4 частини	ст. 368 КК України. Назва «Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою». Складається з 4 частин, а також примітки з 3. В сучасному розумінні: ч.1 ст. 368 – нетяжкий злочин (макс. 4р.п.в.), ч.2 – тяжкий злочин (макс. 6 р.п.в.), ч. 3 – тяжкий злочин (макс. 10 р.п.в.), ч. 4 – особливо тяжкий злочин (макс. 12 р.п.в.).

Огляд не є аналізом в класичному розумінні, тому не включає елементи співставлення логічних і системних зв'язків, які відбувалися в законодавстві та викликали необхідність таких змін. Також не було співставлено політичну ситуацію та зміну курсів протидії корупції, які були обумовлені нею.

Але навіть простий огляд змін до двох статей КК України дозволяє зробити висновок про відсутність системної кримінально-правової політики в сфері протидії корупції, змін до чинного законодавства дуже багато, вони хаотичні і викликають нерозуміння куди рухається законодавчий механізм протидії корупції, не кажучи вже про практику його застосування.

Поза межами огляду лишилися також аспекти ідеологічного характеру, які є надзвичайно важливими, оскільки ефективна протидія корупції можлива лише тоді, коли суспільство усвідомлює її загрозу і бачить реальні, а не декларативні, зусилля держави в цьому напрямку.

Але все це може стати основою для інших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ostrohliad O., Reshyvska Y. Agreement between the prosecutor and the accused on pleading guilty in cases of corruption-related criminal offenses: the public interest aspect. Baltic Journal of Law and Social Sciences. 2025. No. 4. P. 17–27. DOI: https://doi.org/10.30525/2592.

2. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. Зі змінами та доповненнями. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T012341

3. Острогляд О.В. Поняття та ознаки кримінально-правової політики. Jurnalul Juridic National: teorie si practica. 2020. №4(44). С. 95-99